

Asia: VN/27419/2020

Luonnon virkistyskäytön strategia

Yleinen lausunto

Voitte tässä lausua yleisesti luonnon virkistyskäytön strategiasta

Kymenlaakso kiittää mahdollisuudesta lausua luonnon virkistyskäytön strategialuonnoksesta. Kymenlaakson liitto pitää hyvänä, että luonnon virkistyskäytölle laaditaan oma valtakunnallinen strategia. Maakuntaliitoissa virkistykseen ja luonnon virkistyskäyttöön liittyviä asioita käsitellään erityisesti maakuntakaavoituksen sekä maakuntaohjelman yhteydessä. Näin ollen maakunnallisella aluekehitystyöllä ja alueidenkäytön suunnittelulla on merkittävä rooli luonnon virkistyskäytön alueellisessa kehityksessä ja maankäytön ohjauksessa.

Johdanto

Voitte tässä lausua luvusta 1: Johdanto (1.1 Hallinnollinen tausta ja työn käynnistäminen, 1.2 Strategian tavoitteet)

-

Luonnon virkistyskäytön nykytila

Voitte tässä lausua luvusta 2: Luonnon virkistyskäytön nykytila (2.1 Käsitteet, 2.1 Seurantatietoa luonnon virkistyskäytöstä, 2.3 Luonnon virkistyskäytön mahdollisuudet Suomessa, 2.4 Luonnon virkistyskäytön resursointi, 2.5 Toimijoiden roolit, 2.6 Lainsäädäntö, 2.7. Luonnon virkistyskäyttöä koskevat muut strategiat ja toimet)

Maakunnallista aluekehitystyötä ja maakuntaohjelman valmistelua ohjaa laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (13.8.2021/756). Kymenlaakson liitto katsoo, että luonnon virkistyskäytön strategian lainsäädäntö-kohdassa tämä laki olisi hyvä huomioida. Kymenlaakson maakuntaohjelma 2022-2025 on parhaillaan valmisteilla ja ohjelmaluonnoksessa on tunnistettu monimuotoisen luonnon ja puhtaiden vesien merkitys virkistyskäytön kautta asukkaiden hyvinvoinnille ja terveydelle. Ohjelmassa on painotettu luonnon virkistyskäytön osalta erityisesti lähiluonnon saavutettavuutta, virkistysalueverkoston monipuolisuutta ja kattavuutta sekä kestäväyyteen perustuvaa luonnon virkistys- ja matkailukäyttöä. Maakuntaohjelman lisäksi maakuntien liitoilla on rooli luonnon virkistyskäytön tuessa ja

ohjaamisessa, koska maakunnan liitoilla on mahdollisuus ohjata rahoitusta esim. luonnon kestävää virkistyskäyttöä edistäviin hankkeisiin.

Maakuntakaavoitusta ohjaa maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL). MRL 28 §:ssä säädetään maakuntakaavan sisältövaatimuksista ja niiden mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen. MRL 28 §:ssä mainitut seikat on selvitettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Lisäksi valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa, jotka tulee MRL 28 §:n mukaan ottaa huomioon maakuntakaavassa, tavoitteena on huolehtia virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävyydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta. Maankäyttö- ja rakennuslakia ollaan uudistamassa ja uuden kaavoitus- ja rakentamislain luonnoksessa maakuntakaavan oikeusvaikutteiseen sisältöön ollaan ehdottamassa merkittäviä heikennyksiä ja se vaikuttaisi tulevaisuudessa myös virkistysasioiden ohjaamiseen maakuntakaavoituksella. Lakiluonnoksessa virkistyskysymykset olisivat osa maakunnan viherrakennetta ja laadullisissa vaatimuksissa säilyisi edellytys kiinnittää huomiota virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen. Viherrakenteella lakiluonnoksessa tarkoitettaisiin pääosin rakentamattomien ja kasvullisten alueiden ja niiden välisten yhteyksien muodostamaa verkostoa. Maakuntakaavassa voitaisiin kuitenkin lakiluonnoksen perusteella osoittaa vain valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittäviä virkistysaluekokonaisuuksia ja verkostoja, mutta yksittäiseen kuntaan kohdistuvaa luonnon virkistyskäytön strategialuonnoksessakin painotettua lähivirkistystä ei nykyiseen tapaan pystyittäisi ohjaamaan tai osoittamaan osana yhdyskuntarakennetta maakuntakaavatasolla.

Hyödyt

Voitte tässä lausua luvusta 3: Hyödyt (3.1 Terveys ja hyvinvointi, 3.2 Talous ja työelämä, 3.3. Kansalaisuus, kulttuuri ja yhteisöllisyys, 3.4 Ympäristön tila ja virkistyskäytön kestävyys)

Strategialuonnoksessa luonnon virkistyskäytön tilaa on käsitelty melko laajasti, mutta Kymenlaakson liitto katsoo, että sieltä kuitenkin puuttuvat esim. perinnebiotooppien, kansallisten kaupunkipuistojen ja maisema-alueiden merkitys osana luonnon virkistyskäyttöä. Nämä ovat kaikki tärkeitä alueita luonnon kestävä virkistyskäytön edistämisen kannalta.

Kymenlaakson liitto katsoo, että kaupunkien lähiviheralueiden ja suurempien ulkoilu- ja retkeilyalueiden merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa olisi huomioitava osana luonnon virkistyskäytön strategiaa. Kasvipeitteinen maa imee vettä, mikä tasaa tulvahuippuja rankkasateiden jälkeen. Kaupunkien hulevesitulvia voidaan näin lieventää riittävällä lähiviheralueiden määrällä. Suurempien, valuma-alueen tulvahuippuja tasaavat mm. metsät ja kosteikot, joten eritoten tulvaherkkien valuma-alueiden virkistysalueiden merkitys tulvansuojelulle olisi tärkeää huomioida strategiassa. Toinen merkittävä kytkös sopeutumisen ja virkistysalueiden välillä on lisääntyvien hellejaksojen aikana mahdollisuus päästä virkistysalueille, joissa lämpötila voi olla asteita viileämpi kuin asunnoissa tai kaupunkien keskustoissa, joissa lämpöä imeviä pintoja kuten asfalttia ja betonia on tyypillisesti runsaasti.

Virkistysalueiden merkitys ilmastonmuutoksen hillinnässä on vähemmän ilmeinen kuin sopeutumiskysymysten kohdalla, mutta hiilensidonnän lisäksi riittävän suuret, saavutettavat ja palveluiltaan tasokkaat virkistysalueet voisivat toimia ulkomaanlomakohteiden vaihtoehtoina ainakin osalle kansalaisista. Tätä kautta matkustamisen khk-päästöt pienenisivät ja myös kohdealueen elinkeinot hyötyisivät. Kymenlaakson liitto katsoo, että maakuntakaava on tehokas keino riittävän suuren ja kattavan alueellisen viher- ja virkistysalueverkoston edistämiseksi, ja siten myös ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen tavoitteille.

Tulevaisuuden näkymät

Voitte tässä lausua luvusta 4: Tulevaisuuden näkymät

-

Tavoitteet ja toimintalinjaukset vuoteen 2030 mennessä

Voitte tässä lausua luvusta 5: Tavoitteet ja toimintalinjaukset vuoteen 2030 mennessä (5.1 Missio, 5.2 Visio, 5.3. Strategiset tavoitteet, 5.4 Toimintalinjaukset)

Nyt lausunnoilla olevassa luonnon virkistyskäytön strategialuonnoksessa kaavoituksen osalta on annettu toimintalinjaus, jossa edistetään kuntien maankäytön suunnittelun edellytyksiä maankäyttö- ja rakennuslain ohjeistusta uudistamalla. Kymenlaakson liitto katsoo, että myös maakuntatason alueidenkäytön suunnittelun ja maakuntakaavoituksen roolia luonnon virkistyskäytön suunnittelussa ja ohjauksessa tulisi strategialuonnoksessa korostaa. Maakunnallisella maankäytön suunnittelulla on erityinen rooli maakunnallisen, seudullisen ja ylimaakunnallisen maankäytön yhteensovittamisessa ja sillä voidaan vaikuttaa mm. strategialuonnoksessakin painotettuihin rakentamattoman rantaviivan säilyttämiseen, laajojen luontoalueiden virkistyskäyttöön, virkistysalueiden saavutettavuuteen ja monimuotoisuuteen, kävely-, pyöräily- ja luontoliikuntaverkostojen jatkuvuuteen sekä luonnon ja virkistyskäytön kestävään yhteensovittamiseen.

Kymenlaaksossa on voimassa Kymenlaakson maakuntakaava 2040, jossa virkistysalueet ja luonnon virkistyskäyttö on huomioitu monipuolisesti. Maakuntakaavassa on useita virkistykseen liittyviä merkintöjä sekä muita merkintöjä, joiden suunnittelumääräyksissä virkistys on erityisesti huomioitu. Suoraan virkistykseen liittyviä merkintöjä Kymenlaakson maakuntakaavassa 2040 ovat virkistysaluemerkintä sekä ylimaakunnalliset patikointi-, pyöräily- ja melontareittimerkinnot. Näillä merkinnöillä osoitetaan virkistykseen ja retkeilyyn tarkoitettuja alueita sekä yhdyskunta- ja taajamarakenteen kannalta tärkeitä viheralueita ja viherväyliä sekä ylimaakunnallisesti tärkeät virkistys- ja retkeilyreitit. Merkintöjen suunnittelumääräyksissä painotetaan erityisesti alueiden ja reittien virkistyskäyttöedellytyksien säilymistä, saavutettavuutta, luontoarvoja, alueiden ja reittien keskinäinen verkottumista sekä virkistyskäytön ja luontoarvojen yhteensovittamista. Lisäksi maakuntakaavassa on merkintöjä, joiden pääkäyttötarkoituksen lisäksi virkistys on merkittävässä osassa tai huomioitu suunnittelumääräyksessä. Tällaisia merkintöjä ovat maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta, sini-viheryhteystarve sekä taajamatoimintojen alue, joissa alueet ja yhteydet on tunnistettu osaksi virkistysalueverkostoa ja suunnittelumääräyksien kautta ohjataan ylläpitämään ja edistämään virkistyskäyttöverkoston kehittymistä ja muodostumista. Lisäksi taajamatoimintojen alueella tulee suunnittelumääräyksen

mukaan turvata sekä olemassa olevien että uusien taajamien osien yhteydet taajamarakenteen ulkopuolisiin yhtenäisiin virkistysalueisiin. Taajama-alueilla tulee myös varmistaa niiden sisäisten vapaa-alueiden riittävyys sekä virkistysreittien jatkuvuus. Kymenlaakson maakuntakaavassa 2040 on annettu myös koko kaava-aluetta koskeva suunnittelumääräys, jonka mukaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee keskeisenä periaatteena vesistöjen läheisyydessä olla yhtenäisen rakentamattoman rantaviivan säästäminen.

Strategialuonnoksen toimintalinjauksissa on ehdotettu perustettavaksi luonnon virkistyskäytön koordinaatioelin, jolla on tarkoitus lisätä yhteistyötä kuntien, maakuntien ja valtion välillä. Kymenlaakson liitto pitää edellä mainitun koordinaatioelimen perustamista kannatettavana ja avainasemassa luonnon virkistyskäytön kestävässä edistämisessä ja lähiluonnon vaalimisen huomioonottamisessa esim. osana alueidenkäytön suunnittelua ja alueiden kehittämistä. Luonnon virkistyskäytön koordinaatioelimen kokoonpanossa on tarpeen huomioida myös maakunnan liittojen edustus.

Strategialuonnoksen toimintalinjauksissa on esitetty, että edistetään maakuntien ja kuntien roolia ja tiedolla johtamista luonnon virkistyskäytöstä saatavien terveyshyötyjen kehittäjinä. Kymenlaakson liitto korostaa, että ko. toimintalinjan toteuttamista varten maakuntien liitoilla ja kunnilla tulee olla pääsy ko. aiheen salaamattomaan alueelliseen tietoon sekä seurantatietoon tai riittävät resurssit alueellisen tiedon tuottamiseen sekä sen seurannan toteuttamiseen.

Toimeenpano ja seuranta

Voitte tässä lausua luvusta 6: Toimeenpano ja seuranta (6.1 Jatkotyö ja strategian päivittäminen, 6.2 Seuranta, mittarit ja indikaattorit, 6.3 Viestintä)

-

Hering Frank
Kymenlaakson liitto

Leino Kaisa
Kymenlaakson liitto